

## XXIII. Forordning

om

## Stavnsbaandets Løsning

fra Godserne

for Bondestandens Mandfion

i Danmark.

Vi Christian den Syvende, af Guds Naade, Konge til Danmark og Norge, 2c. 2c. Gøre alle vitterligt: at da Bondestanden indbefatter den talrigeste Deel af Landets Indbyggere, og Statens Styrke saavel i Hensigt til Forsvars-Væsenet, som den almindelige Velstand, fornemmeligen beroder paa denne betydelige Nærings-Stands Bindfælselighed, Mod og Fædrenelands-Kierlighed; saa kunne Vi ikke gøre et for Os selv kiere og for det Almindelige gavnligere Brug af Vor Kongelige Myndighed, end at anvende samme til at opmuntre disse borgerlige Dyder; ved omhyggeligen at beskierme og med Kraft haandthæve Vore kiere og troe Undersaatter af Bondestanden i deres Rettigheder, især den personlige Frihed, som af Vor Herr Oldefader, høyløblige Ihukommelse, Kong Friderich den Fierde i Forordningen af 21de Februarii 1702, ved den i nogle Provinser da brugelige Borned-Rets Ophævelse, er bleven dem skienket, og som ikke mindre tilkommer denne, end de øvrige Stander.

Og da Vi have befundet, at det Stavnsbaand, som for nærværende Tid hester Bønderne i Vort Rige Danmark til det Guds, paa hvilket de have fyldt det 4de Aar, har sin Grund i den Indretning

ved

ved Land-Milicen, at Jordbrotterne have været pligtige til at fremstille det til Krigshærens Bedligeholdelse fornødne Mandskab, i Forhold af deres Egenhøms matrikulerte Hartkorn; saa ville Vi aller-naadigst fritage Jordegods-Ejerne fra at levere Folk til Krigs-Tjenesten, hvilken herefter skal fordres umiddelbar, som en almindelig og personlig Pligt imod Os og Fædrenelandet; Og paa det at denne maa kunne opfyldes med desto større Eyst, have Vi forundt de af Land-Almuen udfædrene Soldater saadanne Forbeele, som en alleene kan holde dem skadesløse for de med Krigsstanden forbundne Byrder, men endog være en passende Belønning for deres Tjeneste.

I øvrigt erklære Vi paa det høytideligste og ved Vort Kongelige Ord, at den Frihed, som herved tilfies Bondestanden i Vort Rige Danmark, ikke alleene skal have sin Virkning til de i denne Lovgivning fastsatte Tidspunkter, men endog stedse være uigienkaldelig og paa ingen Maade kunne svækkes eller indskrænktes.

Thi byde Vi herved og allernaadigst befale:

## §. 1.

Stavnsbaandet til Godserne skal aldeles ophøre fra den 1ste Januarii Aar 1800, saaat alle af Bondestanden i Danmark, som da, i Følge de herefter anførte Bestemmelser, ere hestede til noget Guds, fra bemeldte Tidspunkt skulle have Frihed til at opholde dem i de, til Land-Milice-Indretningens Bedligeholdelse, foreskrevne Districter, indtil de af Sessionen have faaet Afskeds- eller Friheds-Passer, da det derefter maa være dem tilladt at nedsette dem og søge Næring overalt i Riget.

## §. 2.

Fra denne Vores Anordnings Bekendtgørelse skulle alle de, som have opnaaet en saadan Alder, at de ikke kunne antages til Krigstjenesten,

D d 2



tieneften, strax gives Friheds-Passer og være berettigede til at opholde dem paa hvad Sted i Landet, de lyste.

Denne Ret skal ligeledes herefter tilkomme alle dem, der have udtient og faaet Afskæd fra Krigstieneften.

## §. 3.

Alt Mandfolk af Bondestanden, som ved denne Forordnings Udstedelse ey haver fyldt det 14de Aar, skal ikke være bundet til Godserne længere, end til 3 Maanedes fra sammes Bekjendtgørelse at regne, efter hvilken Tid de maa opholde dem i de herefter for det unge Mandskab og Landsoldaterne bestemte Districter, indtil de af Sessionerne have faaet Afskæds- eller Friheds-Passer.

## §. 4.

De, som ved denne Anordnings Bekjendtgørelse have fyldt deres 14de Aar, skulle forblive paa de Godser, til hvilke de henhøre, indtil de have faaet Afskæd fra Krigstieneften, eller have opnaaet den Alder, at de ey dertil kunne antages; dog skal dette Vaand aldeles ophøre i Aaret 1800, saaledes som tilforn er bestemt;

- a. Men dersom Proprietairen ikke kan skaffe en saadan Bondeskarl Tjeneste paa Godset, imod billig Løn, bør det være ham tilladt, efter lovlig Opsigelse, at søge Næring paa et andet Sted i Districtet.
- b. Denne Ret bør ligeledes tilkomme de Huusmand, som ikke for billig Betaling kunne faae Græsning til en Koe; dog at de først lovligen rette for sig.

Og naar der i denne Henseende maatte opstaae Tvistigheder imellem Jorddrotterne og Mandskabet, bør samme ufortøvet paaskiendes af Amtmanden.

## §. 5.

## §. 5.

Sessionen bør give dem, der virkelig findes at være Krob-linger, Udygtigheds-Passer i deres unge Aar, naar det af deres Forældre eller Børgere begieres. Dog bør samme ikke meddeles nogen paa den Grund, at han ey holder det bestemte Maal til at være Soldat, eller fordi han maatte have en ringe Legems-Feyl, som dog ey gjør ham aldeles vanfør. Men saadanne Karle skulle blive staaende i Reserve-Mullerne, indtil de have opnaaet den Alder, at de desformest ikke udskrives.

## §. 6.

Alt Mandskab, som ikke er heftet til Godserne indtil Aaret 1800, bør, saalange det staaer enten i Reserve-Mullen eller i virkelig Nummer, forblive i det Amt, hvorunder det hører, og de, som uden Til-ladelse begive dem derfra, førend de af Sessionen have faaet Afskæds eller Friheds-Passer, skulle anses og straffes som Rømningsmand. Naar flere Amtmænd forestaaes af een Amtmand, da skal Districtet for Mandskabets Opholdssteder strække sig til saa mange af bemeldte Amtmænd, som grændse tilsammen. I øvrigt maa Amtmændene, naar der ikke er Mangel paa Tjenestefolk i Amtet, give de Indrullerede, fornemmelig dem, som ere Huusmand, Pas til at begive dem til et andet District for at søge Næring, imod at de stille en boesiddende Mandts Borgen for at komme tilstede, enten til en vis bestemt Tid, eller naar det fordres og Cautionisten derom advares. Undviger den Indrullerede, da skaffe Forloveren paa sin Bekostning en ligesaa dygtig Person i hans Sted.

## §. 7.

Naar nogen, som har erhholdt Afskæds- eller Friheds-Pas, vil forlade Districtet og begive sig til et andet Sted paa Landet, bør han være berettiget til at tage de Sommer, der ere under 14ten Aar, med sig; dog skal han først tilkiendegive sit tilkommende Opholdssted for Amtmanden, som igien melder det til Øvrigheden i det District, hvor han vil boe, paa det at Børnene der kunne indskrives i Reserve-Mullen.



len. Dersom han flytter til nogen Kiøbsted, da maa han tage de Sønner med, som ikke have fuldt det 10de Aar; men, naar nogen af disse igjen skulde komme paa Landet og drive Bønde-Haandtering, skal han indføres i Rullen paa det Sted, hvor han da først søger sit Ophold.

## §. 8.

Sessionerne skulle overalt i Riget, enten for en enkelt, eller flere Byer under eet, hvor Beliggenheden tillader det, beskikke Lægsmand, hvilke skulle følge Mandskabet til Sessionerne og der give nøjagtige Oplysninger om de Forandringer, som maatte være foregaaede ved Af- og Tilgang i deres Lægs Districter, siden den sidste Session. Dersom de da findes at have lagt Dølgemaal paa nogen af Mandskabet, bør de straffes med 14ten Dages Fængsel paa Band og Brød.

## §. 9.

Lægsmandene skulle paa de samlede Godser foreslaaes af Proprietairerne og paa Stregodserne af Amtsforvalterne. Men hvor der ere flere Eodsejere i en Bye, der skal den, som har det meste Hartkorn, gjøre Forslaget.

Naar nogen er blevet udnæmnt til Lægsmand, skal han vedblive at forrette Tienesten i 3 Aar; men dersom han imellem Sessionerne skulde bortflytte eller ved Døden afgang, da skal vedkommende Proprietair eller Amtsforvalter ufortøvet melde saadant for Amtmanden, som da imidlertid indsetter en anden til at forestaae Lægsdet.

Naar nogen af det i Rullen staaende Mandskab, som ey er bundet til Godset, vil forandre sit Opholdssted i Districtet, da skal han forsyne sig med Beviis fra Lægsmanden paa det Sted i Amtet, til hvilket han agter at begive sig, som bevidner, at han der enten har betinget sig i fast Tieneste, eller og fastet eller kjøbt Gaard og Huus, for at boesætte sig; hvilket Beviis han skal overlevere Lægsmanden for den Bye, han vil frastytte, da denne igjen, paa de samlede Godser, skal

skal anbiise det for Proprietairen, der uvægerligen skal meddeele ham Følgeseddel til sit nye Opholdssted, hvor den Flyttende strax ved sin Ankomst skal melde sig hos Lægsmanden og foreviise ham Følgesedlen, paa det at denne kan antegne ham i sin Rulle, ligesom han til Afgang skal anføres i Rullen paa det Sted, som han har forladt.

Det skal i øvrigt paaligge den Lægsmand, som har bekræftet, at den Flyttende havde betinget Tieneste eller Boepæl i hans Lægs District, noye at paasee, om han til bestemte Tid indfinder sig der paa Stedet, da Lægsmanden i Tilfælde af Karlens Udeblivelse uophøveligen skal andrage saadant for Proprietairen paa de samlede Godser og for Amtsforvalteren paa Stregodserne, hvilke under Straf af 50 Rdlr. Bøder til Sognets Fattige skulle uden Forhaling føye de fornødne Anstalter til den Udeblevnes Eftersøgelse, og tillige indberette Undvigelsen til Amtmanden, som bør paasee, at alle muelige Midler blive anvendte til den Bortrømtes Hestelse.

Dersom den Person, der savnes i det Lægs, hvor han havde angivet at ville boesætte sig, eller tage Tieneste, skulde være fra et andet Gods, da bør Ederen af det Lægs District, som Karlen havde foregivet at ville tilflytte, ufortøvet anmeldte hans Udeblivelse for Proprietairen af det Sted, hvor han sidst havde opholdt sig, og denne da føye de fornødne Anstalter til hans Eftersættelse.

Paa Stregodserne skulle de fornævnte Følgesedler udstedes af Lægsmanden og paategnes af Sognepræsten.

Naar nogen af Mandskabet uden Anmeldelse begiver sig fra sit Opholdssted, skal saadant ligeledes paa foranførte Maade tilkiendegives vedkommende Godsejer eller Amtsforvalter af Lægsmanden; Og paa det at denne ikke skal kunne undskylde sig med Uvidenhed, bør det paaligge enhver Gaards- eller Huusets Beboer, hos hvilken nogen af det i Rullen indskrevne Mandskab opholder sig, strax beviisligen at tilkiendegive Lægsmanden, naar en saadan Person savnes. Dersom enten Huusfaderen eller Lægsmanden findes at have viist sig for-

sømmelig



sømmelig med disse foreskrevne Anmeldelser, straffes de med 14 Dages Fængsel paa Vand og Brød.

Skulde en Proprietair uden loblig Marsag nægte nogen af Mandskabet, som ikke er bundet til Godset, Følgeseddel, eller hindre ham fra at begive sig til et andet Sted i Districtet, da skal han straffes med 100 Rdlrs. Bøder til Sognets Fattige, og Amtmanden, naar der over klages, strax meddele Karlen Følgeseddel, samt andrage Sagen for Borens Danske Cancellie, som da foranstalter den Skyldige tiltalt.

Nægter Lægsmanden paa Strøegodserne uden loblig Marsag at give en saadan Karl Følgeseddel, straffes han med 14 Dages Fængsel paa Vand og Brød. I øvrigt forholdes dermed paa samme Maade, som tilforn i liige Tilfælde paa Proprietair Godserne er bestemt.

Med liige Straf skulle de Lægs mænd ansees, som nægte at give dem af Mandskabet, som ville flytte til et andet Sted i Districtet, de fornødne Attester om at have kjøbt eller fæstet Huus og Gaard, eller betinget sig i fast Tjeneste.

§. 10.

Mandskabet skal indføres i Reserve-Rullerne fra Fødselen.

§. 11.

Lægsmandene skulle under Proprietairens Opsigt paa de samlede Godser, og Amtsforvalternes paa Strøegodserne holde specielle Ruller over det sig i deres Districter opholdende Mandskab, samt deri nøjagtigen antegne den imellem hver Session skeete Af- og Tilgang.

§. 12.

Proprietairerne skulle derefter paa lige Maade forfatte almindelige Ruller over det gandske Mandskab, som opholder sig paa deres Godser, og tilstille Land- og Krigs-Commissairen disse 6 Uger, før end Sessionen bliver holdt, med vedkommende Sognepræsters Attester: at de deri anførte Af- og Tilgange af Døde, Fødte og Omflyttede

de forholdes sig rigtig; Og skulle Lægsmandenes Ruller tillige derved følge, som Bielage.

Paa Strøegodserne skulle Amtsforvalterne ligeledes sende Land- og Krigs-Commissairen saadanne Ruller over Mandskabet i deres Districter, hvilke paa samme Maade skulle være attesterede; Men dersom der i et Lægs-District findes at være forskiellige Lodsere, da skal den største af disse forfatte Rullen over det hele; hvilket bør forstaaes saaledes: at, hvor der er størst Lod af Strøegods, skal Rullen føres af Amtsforvalteren.

Efter disse Ruller skal Land- og Krigs-Commissairen forfatte de almindelige over det heele Regiments-District, hvilke bør indrettes Amt- viis, og 3 Uger, forinden Sessionen bliver holdt, deraf tilstilles Obersten og Amtmanden, hver for sig, bekræftede Gienparter.

I øvrigt skal det være Land- og Krigs-Commissairens Pligt none at giennemgaae og sammenholde de specielle Ruller med hinanden, paa det at der kan have sig Bished om, at de deri, formedelt Omflytninger, anførte Af- og Tilgange stemme overeens, og at den fornødne Orden dermed af Vedkommende er bleven iagttaget.

Dersom nogen Uorden opdages, skal samme ved Sessionen rettes, og Marsagen dertil paa det nøyeste undersøges, da Sessionen, naar Urigtighederne findes at have sin Grund enten i Svigagtighed eller forsætlig Efterladenhed, bør andrage saadant for Borens Danske Cancellie, som foranstalter de Skyldige tiltalte. I det første Tilfælde skal Proprietairen ansees med 100 Rdlrs. Bøder til Sognets Fattigkasse, og Lægsmanden hensættes 14 Dage paa Vand og Brød;

Og i sidste Tilfælde skal Proprietairen bøde fra 10 til 50 Rdlr., og Lægsmanden straffes med at sidde paa Vand og Brød fra 2 til 8te Dage efter Sagens Beskaffenhed.

Strax efter denne Anordnings Udstedelse skal der holdes Extra Sessioner overalt, til hvilke Proprietairerne skulle indgive fuldstændige



dige Kuller, ikke alleene over det gandske Mandſkab, ſom opholder ſig paa ethvert Gods, og er under 36 Aar, men endog over dem af bemeldte Alder, ſom med Huſbondens Tilladelse befinde ſig uden for Godſet, tilligemed nøyagtig Optegnelse over det unge Mandſkab, ſom fra ſidſtafvigte Aars Begyndelse haver ſaaet Friheds-Paſſer af Godſets Ejer, og en haver udtient, hvilke Kuller af Sognepraſterne ſkulle attesteeres, paa det at man derved kan komme i Erfaring, om nogen Proprietair ſkulde, ved Misbrug af ſaadanne Friheds-Paſſer, have blottet ſit Gods for Mandſkab til Borens Tieneste og Landets Forſvar, da han i ſaa Fald ſkal være pligtig til, paa ſin egen Bekoſtning, igien at hverve ſaa mange frie Folk til Landsoldater Tienesten, ſom formeſt de af ham udgivne Friheds-Paſſer maatte mangle til Reclutteringen.

I øvrigt ſkulle Godsejerne herefter hverken være pligtige til at forſkaffe Mandſkab til Krigstienesten, eller have Magt til at give nogen Friheds-Paſ; men Sessionen ſkal eene være bemyndiget til, paa den herefter foreſkrevne Maade, at udtage de fornødne Folk til Land-Milicen, og at meddeele Afſkeeds- og Friheds-Paſſer, hvilke ſkulle gives Vedkommende uden Betaling, paa ſlet Papiir.

## §. 13.

Mandſkabet ſkal udtages til Krigstienesten, i Forhold af Districternes Folkemængde, uden Henſigt til Hartkornet.

## §. 14.

Indſkrivningen ſkal ſtrække ſig til alle af Bondeſtanden, der ere indførte i Reſerve-Kullerne og befindes dygtige til Soldater; Hvorfra ingen ſkal være befriet, undtagen i de enkelte Tilfælde, ſom denne Anordning udtrykkelig beſtemmer.

## §. 15.

Naar en Landsoldat har tient i 8te Aar, ſkal Sessionen ubægerligen og uden Betaling give ham Afſkeeds-Paſ; Dog ſkal denne Forkortelse i den ved Forordningen af 14de September 1774 beſtemte Tid

Tid til Land-Milice Tienesten ikke ſtrax have Sted; Men ſamme ſkal gaae ſaaledes gradviis frem, at i de første 8te Aar fra denne Forordnings Udfædſelse ſkal en 8tende Deel af de Landsoldater, ſom have ſtaaet længſt i Kullerne, aarligen gives Afſkeed, og naar de have tient lige lang Tid, da ſkulle de, ſom ere ældſt, have Fortrinet; Men efter bemeldte Tids Forløb ſkal Mandſkabet ikkun være pligtigt til at tie-ne i 8te Aar.

## §. 16.

Jungen, ſom er udfreven til Soldat, maa, ſaa længe han er dygtig til Tienesten, gives Afſkeeds-Paſ, eller udſettes af Kullen, førend han har tient i 8te Aar; med mindre en Selvejer eller Fæſte-Gaard ved Dodsſald bliver ledig, og Gaarden beviisligen overdrages een af den Afdødes Sønner, da denne maa gives Afſkeeds-Paſ, naar han har tient i 2 Aar, uden at han ſkal være pligtig at ſtille nogen anden Karli ſit Sted; men derſom han ſiden kommer fra Gaarden, forinden han har fyldt det 36te Aar, og en ſtrax tiltræder en anden Gaard, da ſkal han igien indſkrives i Kullen ſom Soldat og udtiene den Tid, ſom mangler i de 8te Aar; Hvilket udtrykkeligen ſkal indføres i hans Paſ for at afværge Misbruge, ſom kunde ſigte til deeme Anordnings Overtrædelse.

## §. 17.

Landsoldaterne ſkulle ikke tie-ne længere, end til de have fyldt det 36te Aar, en heller nogen, ſom er over den Alder, udſkrives; Men Sessionen ſkal da meddeele de første Afſkeeds og de ſidſte Friheds-Paſſer.

## §. 18.

Derſom nogen af Feighed eller med Forſæt lemleſter ſig ſelv, for at undgaae Krigstienesten, ſkal han forſt henſettes til Fæſtnings-Arbejde i 6 Aar, og derefter afleveres til Stofke-Knegt ved de gevorbne Regimenter, for der at udtiene den Tid, ſom han ellers ſkulde have været Landsoldat; men kan det en overbevies ham, at det er ſkeet med frie Villie, da ſkal han, om han derved er bleven aldeles udgy-



tig til at tiene som Soldat, dog blive staaende i Nullen, indtil han er 36 Aar, paa det at han, i paakommende Tilfælde, kan bruges til Styk-Knekt, Feldt-Kudsk og deslige.

## §. 19.

Saa snart nogen af det unge Mandskab er bleven confirmeret, skal han af Lægsmanden forestilles til næste Session, og der tages i Cid: "at han ikke uden Tilladelse vil begive sig fra Districtet, førend han" "dertil har faaet Afskeds- eller Friheds-Pas, og at han, naar han i" "sin Tid skulde blive udskrevet til Soldat, vil tiene Kongen ærlig og" "troe ic." da han siden, ved at indrulleres til virkelig Soldat, ingen nye Troefkabs Cid skal aflægge.

I øvrigt ville Vi hermed paa det alvorligste have igientaget den i Forordningen af 14 September 1774 §. 40. bestemte Straf for Rømningsmand, saavel som for dem, der huuse og huse disse, eller tage dem i Tieneste.

## §. 20.

De af Lægdernes Mandskab, som, uden at have gjort sig skyldige i nogen anden Misgjerning, ere undvegne af Riget, førend den ne Anordnings Bekjendtgjørelse, maa ubehindret og uden Tiltale af Godsejerne komme igjen til Landet og der boesætte sig, hvor de ville.

## §. 21.

Udskrivningen skal ske ved Sessionen, under dens Deputeredes umiddelbare Bestyrelse; Til hvilken Ende det heele Mandskab skal være der tilstede; Og, at dette ikke skulde blive alt for besværligt, skal Sessionens Samlinger holdes paa saa beleylige Stæder i ethvert District, at ingen af Folkene maa have længere Vey derhen, end 2 Meile, saa at det kan blive dem mueligt at møde betimeligen og komme hjem derfra paa een Dag. Dog skulde de, som, efter at have fyldt det 24de Aar, blive anseete udnyttige formedelst Mangel af fuldkomnen Væxt, meddeles et Beviis af Sessionens Deputerede derom, og paa

paa Grund af samme være befriede for at indfinde sig ved de aarlige Moder, med mindre de i Nødsfald skulde behøves til Krigstienesten, da Lægsmanden derom betimeligen advares.

Mandskabet skal tilsiges Lægdsviis til visse bestemte Timer, saaledes at de, der boe nærmest ved Sessions-Stedet, skulde møde først, og de mere fraliggende Lægders Mandskab efterhaanden sildigere, paa det at Forretningen kunde tage sin Begyndelse betiids om Morgen, og Folkene ikke uden Nødvendighed skulde opholdes.

Foruden det Mandskab, der udfordres til de Nummere, som ved Sessionen befindes ledige, skulde der udtages saa mange Over-Completer, som efter Rimelighed ansees fornødent til at vedligeholde Rekruteringen af de Nummere, der inden næste Session formodes at kunne blive ledige, da Amtmanden i denne Mellemtid skal besørge Indrulleringen af bemeldte Over-Completer; og naar nogen af disse til den efterfølgende Session blive tilovers, da skulde de, uden videre Lodkastning, indskrives til Soldater.

## §. 22.

Saa længe der gives andet dygtigt Mandskab i Districtet, skulde de Huusmænd, som ere giorte, og fortrinligen de, der have Børn, ikke udskrives til Soldater.

I lige Tilfælde skal en gammel Gaardmands eller Gaardbrugende Enkes eeneste Søn være befriet; og naar saadanne Forældre have flere Sønner, da den iblandt dem, som Forældrene begiere, dog alleene imedens han tiener hos dem.

Men dersom der befindes Mangel paa andet dveligt Mandskab til Rekruteringen, da skulde disse behøvte Forsald ikke fritage nogen for Udskrivning.



## §. 23.

Ved Udskrivningen skal først de af det tiensdygtige Mandskab, som have fyldt det 20de Aar, indrulleres til Soldater, frem for de ældre; dernæst de, som have fyldt det 21de Aar, saalænge der findes nogen af disse, og saa fremdeles, at de yngre altid vælges frem for de ældre; og naar der da i den sidste Klasse, nemlig af de ældste, ere flere Personer af samme Aars Alder, end der behøves til de ledige Nummers Besætning, da skulle disse, isald de ikke kunne blive eenige om frivillig Indrulling, kaste Lod om hvilke af dem, der skal udtages til Soldater.

Denne Lodkastning skal skee ved 2 Læringer i Sessionens Overværelse, og de, som da faae høyeste Døne, indskrives i Rullen, som virkelige Soldater.

Dersom Mandskabet fra 20 Aar indtil 36ve Aars Alder paa noget Sted imod Formodning skulde findes utilstrækkeligt til Rekrutteringen, da maa de, som ere imellem 18 og 20 Aar, udskrives.

Udebliver nogen uden lovligt og beviisligt Forsald fra Sessionen, skal det ansees, som om han frivilligen har villet lade sig indrulle; men dersom han ikke kan møde personlig fornæbels Sygdom eller anden gyldig Aarsag, da skal Lægsmanden kaste Lod paa hans Begne, naar Rullen udoiser, at han er tiensdygtig.

Dersom nogen angives at være uduelig til Krigstienesten formædels Legems Bræk eller ulægelig Sygdom, da skal han, isald Skaden ikke er øyensynlig, besigtes af Amts- og Regiments-Chirurgerne i Land- og Krigs-Commissairens Overværelse, og hans Dygtighed derefter paakiendes af Sessionen.

## §. 24.

Naar et ungt Menneske af Bondestanden med troeværdigt Vidnesbyrd fra offentlig Lærere kan bevise at have gjort Fremgang i Studeringer

deringer og givet Prøve paa Duelighed og Flittighed, bør han ikke udskrives til Soldat; meget mindre, naar han er bleven akademisk Borger.

## §. 25.

Isald nogen af Bondestanden tager et fattigt Barn fra Kiøbsstanden til sig og opdrager det, da maa han, naar samme er dygtig til Tienesten, fremstille det til Soldat i en af sine Sønners Sted, og denne sidste da være befriet for Udskrivning.

## §. 26.

Dersom nogen af det unge Mandskab, som ey er indrullet til Soldat, beviiser at være bleven Ejer eller Fæster af en Gaard, maa han være frie for at udskrives, naar han i sit Sted kan skaffe en anden duelig Person, som enten har udtient, eller ikke er pligtig til at tiene. Men dersom han ikke har kjøbt eller fæstet Gaard, maa han ey frietages for Krigstienesten, om han endog fremstiller en anden til Soldat paa sine Begne, med mindre han tillige betaler 30 Rdlr., hvilke skulle anvendes til Land-Milice Bæsenets Fordeel efter Borens nærmere allernaadigste Forgodtbeholdende.

## §. 27.

De af Mandskabet, som ikke ere bleve udskræve til Soldater, naar de have fyldt 28 Aar, maa i Tilfælde af, at de beviisligen have faaet en Bondegård i Fæste, eller til Eyendom, meddeles Friheds-Pas af Sessionen; Dog bør deri udtrykkeligen indføres, at, dersom de skulde komme fra Gaarden, førend de have opnaaet 36ve Aars Alder, uden strax at tiltræde en anden Gaard, skulle de igien indføres i Rullen, indtil de have fyldt 36 Aar.

## §. 28.

Naar nogen, som ikke er af Bondestanden, bruger en Gaard paa Landet, og der ernærer sig af Bonde-Haandtering, skal hans Sønner være frie for Udskrivning; Dog med det Vilkaar, at han paa sin Grund



Grund opbygger et Huus med 3 a 4 Tønder Land til, og der boesætter en Bønde-Familie.

## §. 29.

Naar en Mand uden for Bøndestanden opbygger en nye Gaard eller Huus paa et Sted, som ikke tilforn har været dyrket eller beboet, bør hans Børn ligeledes være befriede for at tiene som Landsoldater.

## §. 30.

Dog skulle Adelsens eller lige med samme Privilegeredes, saavel som geistlige og verdslige Embedsmænds, samt Degnes, Skoleholderes og Substituters Børn være aldeles frie for Udskrivning, uden at deres Forældre skulle være pligtige til at opfylde de fornævnte Vilkaar.

## §. 31.

Naar nogen uden for Bøndestanden kober eller forpagter en Parcel af frie Hovedgaards Lægt, og bygger derpaa, da bør hverken han eller hans mandlige Afkom, som fødes der paa Stedet, indrulles til Soldater.

## §. 32.

Dersom nogen har 200 Tønder Land og derover enten til Egen- dom eller Forpagtning af en Hovedgaards Marker, bør hans Børn, som der avles, være befriede for Krigstienesten, om han endog selv er af Bøndestanden.

## §. 33.

Paa de Godser, hvor der ved den første Sessio, som bliver holdt efter denne Anordnings Bekendtgørelse, findes et tilstrækkeligt Antal af tjenstdygtigt Mandskab til Rekrutteringen, maa Sessio- nen give Friheds-Passer til dem, som paa den Tid ere i Proprietar-  
rens

rens Tieneste, naar saadant af Husbonden forlanges. Saa maa og Præstens Aulskarl, som da tiener ham, være frie for Udskrivning, saalange han forbliver i bemeldte sin Tieneste; Men de Folk, som Godsejerne og Præsterne efter den Tid antage, skulle ikke fritages for Krigstienesten.

Dog bør den fornævnte Frihed for Proprietairernes Tienestefolk og Præsternes Aulskarle ikke tilstaaes dem, førend Extra Sessio- nerne for det hele Regiment ere blevne holdte, paa det at der kan have- des Bished om, at der ikke i Districtet bliver Mangel paa det fornød- ne Mandskab til Udskrivningen, da der i det modsatte Tilfælde ingen saadan Befrielse for Krigstienesten skal have Sted.

## §. 34.

Ingen maa hervedes paa Landet til de geboorne Regimenter, om han endog har udtient ved Land Milicen og derfra faaet Afskeds-Pas.

## §. 35.

Lægmændene maa være befriede for at svare Extra Skat for dem selv og deres Hustruer, saalange de vedblive deres Tieneste.

Saa bør de og være frie for Udgifter til Skolernes Vedligeholdelse. I øvrigt skulle de i Samkvemme agtes og have Sæde oven for alle andre af Bøndestanden.

## §. 36.

Vedkommende Collegier befales at overlægge og foranstalte en efter de locale Omstændigheder passende Inddeeling for et hvert Re- giments-District, hvorved noye bliver at paasee, at de unødvendige lange Marcher til Regiments-Caulingerne kunne forebygges.

## §. 37.

De af Land-Lægdernes Mandskab, som nu ere, eller herefter blive udfrevne til Krigstienesten, skulle saalange de staae i virkelig

F f

Num-



Nummer, nyde en Belønning af 5 Rdlr. aarlig, hvilke 8te Dage, efterat Sessionen er holdt, skal udbetales dem af vedkommende Amtsforvaltere eller Regimentskrivere.

I March-Penge bør Landsoldaterne godtgøres 1 Mk. daglig, imedens de ere undervejs til og fra Exerceer-Pladserne, hvilke Penge Lægdsmandene skulle modtage paa Amts- og Regiments-Stuerne og uddeele samme, enhver til sit Lægds Mandskab, da bemeldte Udgift derefter reparteres paa det gandske Lands Hartfoern.

## §. 38.

Naar noget Arbejde paa Landet maatte blive foretaget paa offentlig Bekostning, da bør Landsoldaterne fortrinligen have Adgang dertil.

## §. 39.

Naar en Jorbdrot indretter et Huus med 3 à 4 Tønder Land af Middel-Jord til Beboelse for en Landsoldat, og han ved Sessionen foreviiser dennes med ham derom indgaaede frivillige og lovlige Forening, skulle de begge paa efterskrevne Vilkaar nyde de Fordeele, som herefter bestemmes:

1. Jorbdrotten skal være berettiget til i Amtstuen at faae udbetalt saa meget af de Soldaten aarlig tillagte 5 Rdlr., som denne i Foreningen har tilstaaet ham i Bederslag for Huusets og Jordens Brug.
2. Dersom Cyeren af et saadant Huus kan komme overeens med een tjenstdygtig Karl, som enten har udtient, eller af anden Aarsag ey er pligtig at tiene, og denne frivillig fremstiller sig for Sessionen, og lader sig indskrive som Soldat i 8te Aar (men ey for kortere Tid) imod at behoe og bruge et saadant Huus, skal Cyeren deraf være berettiget til at begiere Friheds-Pas for hvilken

ken anden Karl af det unge Mandskab, han vil, naar denne ey endnu er bleven indrulleret til Soldat; Dog maa der ikke paa denne Grund gives Afsteds-Pas til nogen, som allerede er kommen ind i Tienesten.

3. Naar nogen af de Soldater, som ere bundne til Godsene indtil Aaret 1800, ikke kan faae et saadant Huus med Jord til, som ovenanført, paa det Gods, hvor han opholder sig, maa det være ham tilladt at flytte hen til et andet Sted i Districtet, hvor han beviisligen har faaet et saadant Huus i Fæste, og at forblive der, saalange han beboer og bruger samme.

4. Naar et Soldater Nummer imellem Sessionerne skal blive ledigt, og Jorbdrotten kan formaae en Soldat, som til næste Session faaer udtient, og har Huus og Jord i Fæste, til at træde ind i bemeldte Nummer og vedblive at tiene i 8te Aar paa nyt, maa det være Jorbdrotten tilladt at erholde Friheds-Pas ved næste Session for den Over-Compleet, der ellers skal have indtraadt i det vacante Nummer, hvilket imidlertid maa blive staaende ubesat, med mindre Regimentet skal træffes tilfammen, da Over-Completen i dette Tilfælde ey bør kunne frietages for at indskrives og giøre Tieneste.

5. Saalange Landsoldaten staaer i Tienesten og han opfylder de indgaaede Fæstepligter, maa han ikke udsiges af Huuset; Og, om Contracten endog ikkun er indgaaet for 8te Aar, skal dog Soldaten, naar han fremstiller sig for Sessionen og erklærer frivillig at ville vedblive at tiene i 8te Aar paa nyt, have Ret til at beholde Huusets og Jordens Brug, saalange han tiener og dertil findes duelig; Dog maa han ey indrulleres for kortere Tid, end bemeldte 8te Aar. Og skal det da være Jorbdrotten tilladt at erholde Friheds-Pas for en anden Karl af det unge Mandskab.



6. Skulde Soldaten blive udcommanderet, maa hans Kone ikke udliges af Huset, saalænge som han tiener, da hun ogsaa, imedens han er fraværende, nyder de 5 Rdlr., som ere ham til- lagte af Borens Kasse aarlig, paa samme Maade, som de ellers af ham selv, som nærværende, skulde været have.

7. Naar en Landsoldat, der beboer et Soldaterhus, har tient i 24 Aar, skal han være berettiget til at bruge og besidde det sin Livstid med samme Vilkaar, som en anden Fæster; folgelig ogsaa Enken efter hans Død.

8. Naar Soldaten har tient i 24 Aar, og befindes at være trængende, skal han nyde en dobbelt Almisserportion af Sognet i Pension.

§. 40.

Land- og Krigs-Commissairernes Antal ville Vi allernaadigst forøge med 3 eller 4, paa det at enhver af dem ikke skal have et større District, at forestaae, end han kan overkomme.

§. 41.

Land-Rekruterne skulle, ligesom Landsoldaterne, udskrives i Forhold af Districternes Folkemængde og udtages ved Lodkastning imellem dem af Mandskabet, som befindes at have den dertil udfordrede Vægt og Dygtighed.

§. 42.

Foruden de Fordeele, som ved denne Anordning ere tilstaaede Landsoldaterne, skulle Land-Rekruterne end videre nyde følgende Ret- tigheder:

a. Naar nogen ved Lodkastning er bleven udskreven til Land-Rekrut, maae det være ham tilladt, i sit Sted, dertil at fremstille en anden tjenstdygtig Mand fra Landet, som er villig til at lade sig indrullere, og dersom denne ikke er pligtig til at tjene, da selv være frie for al Udskrivning; Men isald den, som paa hans

Beg-

Begne antages til Land-Rekrut, skulde høre under Reservere-Mand- skabet, da skal dog den, som fremstiller ham, ikke derved be- fries for at tjene ved Land-Milicen.

b. Naar den, der saaledes har herved en Land-Rekrut til at tie- ne i sit Sted, beviser at have betalt denne forud en vis Sum i Haandpenge, isteden for de 2 Rdlr., som aarlig tilkomme Land-Rekruterne af Regiments-Kasserne, og de 5 Rdlr., som, i Folge denne Forordning, skulle udbetales dem paa Amtsfuer- ne, da maa han være berettiget til ved Regimentet og hos Amts- forvalteren at oppebære fornævnte den hvervede Land-Rekrut til- lagte Belønning af 7 Rdlr. aarlig.

c. Omendskiøndt Land-Rekruten nogen Tid har staaet i Tjenesten, maa han dog have Ret til at lade sig udløse, ved at fremstille en anden dygtig Person, som ikke er tjenstpligtig, naar denne vil lade sig indrullere for et Aar længere, end den afgaaende skulde have tient.

§. 43.

I øvrigt er det Vor alvorslige Villie, at Soelægderne's Mand- skab skal forsvares i de det ved Forordningen af 1te Februarii 1770 allernaadigst stienkede Privilegier.

Og da det ved bemeldte Anordnings 27 og 45 Spher er de Soe- Indrullerte tilladt at seyle med Bore Undersaatters Skibe, paa hvad Steder dem lystet, i fredelige Tider, samt at opholde dem i Enrolle- rings Districtet, naar de ikke ere i Skibsfarten; saa skulle de ikke væ- re bundne til Godserne, men paa det kraftigste haandhaves i oven- benævnte Friheder og Rettigheder, uden at Jordegods-Ejerne deri maa være dem hinderlige, under Straf af at ansees som Bore Man- dater's modvillige Overtrædere.

Endelig ville Vi allernaadigst, at de om Land-Milice. Væsenet udgangne og hidtil gieldende Anordninger skulle staae ved Magt, for- saavidt, som de ey ved denne Vor allernaadigste Forordning ere for- andrede.

§ f 3

Thi



Thi byde og befale Vi herved Bore Grever, Stiftbefalingsmænd, Friherrer, Biskopper, Amtmand, Landsdommere, Præsidenter, Borgemestere og Raad, Amtsforvaltere, Fogder og alle andre, som denne Bores Forordning under Bort Cancellie-Segl tilskikket vorder, at de den paa behørig Steder, saavelsom og af Prædikestolene, til alle Vedkommendes Efterretning strax lade læse og forkynde. Givet paa Bort Slot Christiansborg udi Bores Kongelige Residens-Stad Kiøbenhavn den 20 Junii 1788.

Under Vor Kongelige Haand og Signet.

Christian R.

(L. S.)

A. P. v. Bernstorff.

Luxdorph. P. Aagaard. Schow.

#### XXIV. Placat,

anlangende

hvorledes herefter i Norge skal forholde med  
Indførseler for resterende Kongelige  
Skatter udi Jord.

Vi Christian den Syvende, af Guds Naade, Konge  
til Danmark og Norge, ic. ic. Giøre alle vitterligt:  
At, som Os allerunderdanigst er bleven foredraget, hvorledes  
Ere-

Executionens eller Indførsels-Forretninger, som Fogderne i  
Bort Rige Norge, eller Lensmændene paa deres Begne, for-  
rette, til at anvise resterende Kongelige Skatter i Jord, naar  
de ikke i Løsøre kunne udpantes, blive Almuen til megen Byr-  
de, da derfor maae betales ordentlig Executionens Gebyr, som  
ofte overstiger Skatte-Resistancens Beløb;

Saa vilse Vi, paa det Almuen i slige Omkostninger  
kan blive lettet, allernaadigst have anordnet og befale, lige-  
som Vi og hermed anordne og befale, at forberørte Indførsel-  
er skulde skee paa det almindelige Ting, uden at Fogeden,  
som Executor, skal komme paa Aastedet; dog skal Indførsel-  
en tillige læses til Ting, og, da Forretningerne paa denne  
Maade hverken forarsage Fogederne eller Sørenskriverne no-  
gen synderlig Møye, skal de være forbundne samme uden Be-  
taling at forrette, og vilse Vi allernaadigst have bevilget, at  
for Fremtiden det stemplede Papiirs Brug ved disse Forretnin-  
ger maae ophøre.

I øvrigt skal Bore Amtmænd være forpligtede til aar-  
lig til Oplysning for hver Amt at lade trykke og almindelig  
ved Opdrag paa Tingene bekendtgjøre de af dem forfattede  
Repartitioner over Delingsvint og andre Omkostninger, som  
af Almuen skal udreedes, og ey ved Kongelige Forordninger  
og Resolutioner forud ere bestemte.

Thi byde og befale Vi hermed allernaadigst Bore  
Grever, Stiftbefalingsmænd, Friherrer, Biskopper, Amt-  
mænd, Langmænd, Præsidenter, Borgemestere og Raad,  
Fogeder og alle andre, som denne Bores Placat under  
Bort